ХУФИЁНА ИҚТИСОДИЁТДА ЭКСПОРТ-ИМПОРТНИ СОЛИҚҚА ТОРТИШ ТАРТИБИ

Қурбонов Мухиддин Абдуллаевич
Ўзбекистон Республикаси Солиқ қўмитаси хузуридаги Фискал институти “Солиқлар ва солиққа тортиш” кафедраси доценти (PhD)

Аннотация: Мазкур тадқиқотда республика давлат солиқ хизмати органларида Ўзбекистон Республикасининг юридик ёки жисмоний шахси томонидан хорижий давлатнинг юридик ёки жисмоний шахси учун ишлар бажариш (хизматлар кўрсатиш), уларнинг бажарилиш (кўрсатилиш) жойидан қатъи назар, ишлар (хизматлар) экспортидир ҳамда, Хорижий давлатнинг юридик ёки жисмоний шахси томонидан Ўзбекистон Республикасининг юридик ёки жисмоний шахси учун ишлар бажариш (хизматлар кўрсатиш), уларнинг бажарилиш (кўрсатилиш) жойидан қатъи назар, ишлар (хизматлар) импортини такомиллаштириш орқали олдини олиш имкониятлари ёритилган.

Калит сўзлар: *экспорт, импорт, ахборот-коммуникация технологиялари, маълумотлар базаси, интеграция, автоматлаштириш, солиқ тўловчилар, давлат солиқ хизмати*

Abstract: In this study, the execution of works (rendering of services) by a legal entity or an individual of the Republic of Uzbekistan for a legal entity or an individual of a foreign country in the state tax service bodies of the republic, regardless of the place of their execution (rendering), is the export of works (services) and, The possibility of preventing the import of works (services) by a legal or natural person of a foreign state for a legal or natural person of the Republic of Uzbekistan, regardless of the place of their performance (rendering), has been highlighted.

Key words: *export, import, information and communication technologies, database, integration, automation, taxpayers, state tax service*

КИРИШ

Дунёдаги глобаллашув ҳамда жадал халқаро иқтисодий хамжамиятга интеграциялашув жараёнларининг иштирокчиси бўлган Ўзбекистон ҳам ўзининг ҳалқаро иқтисодий муносабатларини мунтазам тарзда ривожлантириб келмоқда.

Ушбу жараёнда экспорт-импорт операциялари фаолиятини тартибга солиш усулларидан кенг фойдаланилади. Бу борада давлатимиз раҳбари Ш.М.Мирзиёев

“янги экспорт бозорларига чиқиш Ҳукуматнинг энг асосий вазифаларидан бири бўлиб қолади” деб таъкидлаганлар. Мамлакатимиз корхоналарининг экпорт-импорт операцияларини орқали тадбиркорлик фаолиятининг ривожланиши белгиланган қонун доирасида амалга оширилиши, хар хил суистеъмолчиликнинг олди олиниши мамлакатнинг иқтисодиётининг уйғун

ривожланишини таъминлайди. Ушбу вазифани амалга ошириш жараёнида экспорт-импорт операцияларида солиқ назорати мониторинги олиб бориш тартиби алоҳида аҳамиятга эга.

Ташқи савдо операциялари устидан мониторинг олиб бориш ва назорат қилиш давлат солиқ ва божхона хизмати органлари ҳамда тижорат банклари билан ўзаро ахборот алмашиш асосида ва Ташқи савдо операцияларининг ягона электрон ахборот тизими орқали олиб борилади.2008-2018 йилларда дунё мамлакатларининг умумий экспорт ҳажми 26 фоизга ошиши билан бирга, эспорт таркибида сифат ўзгаришлари юз берди.

Таҳлил ва натижалар муҳокамаси.

Доимий муассаса билан боғлиқ бўлмаган норезидентлар тўғрисида.

Доимий муассаса билан боғлиқ бўлмаган Ўзбекистон Республикаси норезидентининг даромадларига ушбу даромадларни қазиб олиш билан боғлиқ харажатларни ажратмасдан солиқ солинади.

Доимий муассаса билан боғлиқ бўлмаган ва даромад манбаида солиқ солинадиган Ўзбекистон Республикаси норезидентларининг даромадларига қуйидаги ставкалар бўйича солиқ солинади:

- дивидендлар ва фоизлар - **10 фоиз**;

- суғурта, биргаликда суғурта қилиш ва қайта суғурта қилиш шартномалари бўйича суғурта мукофотлари - **10 фоиз**;

- халқаро алоқа учун телекоммуникациялар, халқаро ташишлар (фрахтдан олинган даромадлар) - **6 фоиз;**

- инвестиция лойиҳаларини молиялаштириш учун жалб этилган кредитлар бўйича, Ўзбекистон Республикаси банклари ва лизинг берувчилари томонидан чет эл молия институтларига тўланадиган даромадлар - **0 фоиз;**

- Ўзбекистон Республикасининг резидентлари бўлган банкларнинг вакиллик ҳисобварақларини очиш ва юритиш ҳамда улар юзасидан ҳисоб-китобларни
амалга ошириш, шунингдек халқаро тўлов карточкалари воситасида ҳисоб-китобларни амалга ошириш билан боғлиқ хизматлар кўрсатишдан олинадиган даромадлар - **0 фоиз;**

- бошқа даромадлар, бундан юқорида кўрсатилган даромадлар мустасно - **20 фоиз.**

Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномалари бўйича солиқ солишдан озод қилишнинг ёки пасайтирилган солиқ ставкаларини қўллашнинг ўзига хос хусусиятлари

Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаси (битими) қоидаларини қўллашнинг белгиланган тартиби норезидентнинг доимий муассаса билан боғлиқ бўлмаган даромадларига нисбатан татбиқ этилади.

Солиқ агенти солиқ солишдан озод қилишни ёки пасайтирилган солиқ ставкасини, агар даромад олувчи норезидент Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаси тузилган давлатнинг солиқ резиденти бўлса, мустақил равишда қўллаш ҳуқуқига эга.

Юридик шахсларга хизмат кўрсатиш бошқармаси Айланмадан олинадиган солиқ тўловчиларга хизмат кўрсатиш бўлими томонидан тақдим этилган
мезонларни кўриб чиқиш натижаси тўғрисида

М А Ъ Л У М О Т

.Р	олиқ тури	езон рақами	Текшириш меъзони	Керакли маълумотлар (ой, чорак)	Ҳисоблаш алгоритми	Кўриб чиқиш жараёнида аниқланган ҳолатлар	Хулоса
	ОС		Аванс хисобига яширилган реализацияни аниқлаш (2020 йил учун)	1. Бухгалтерия баланси 560 сатр давр бошига (A) 2. Бухгалтерия баланси 560 сатр давр охирига (B) 3. АОС ҳисоботи 6-шакл 030 сатр (C) 4. АОС ҳисоботи 060 сатр асосий фаолият ставкаси (ST) 5. Ҳисобланган АОС суммаси (F)	F = ((C-(((B*1000)-(A*1000))=0))>0)*ST		
	ОС		Хисоботда Фаолиятини бориш қийин бўлган худудга кўрсатиш орқали реализациясини камайтирган ҳолатларни аниқлаш (чораклик, йиллик)	1. АОС ҳисоботида ОНКМ мавжуд фаолият турлари коди 49,52,55 ва 58 лар ва 3513, 3514, 3520, 811, 1005, 1207, 1203 ҳамда 3015- туманлардан ташқари корхоналар рўйхати (A) 2. Айланмадан олинадиган солиқ ҳисоб-китоби 050-сатр (B) 3. Айланмадан олинадиган солиқ ҳисоб-китоби 080-сатр (C) 4. Солиқ ставкаси фаолият тури бўйича 49=48, 52=51, 55=56 ва 58=57 (ST) 5. Ҳисобланган АОС суммаси (F)	F=((A*B)*ST)-C		
0	ОС		Умумий овқатланиш корхоналари томонидан хисоботда бошқа фаолият турини кўрсатиш орқали ставкани камайтирган ҳолатларни аниқлаш. (чораклик, йиллик)	1. Хисобида 1 та ОНКМ мавжуд, шундан ОНКМдаги фаолият тоифаси 1-2-3-4-6-7-9-код бўлган корхоналар рўйхати **(A)** 2.А-корхоналарнтгш топширганлар АОС хисоботи бўйича 47,48,49,50,51 фаолият турларидан ташқари (*ахоли сони 100 минг кўпни ташкил қилган туманлар*), шунингдек фаолият тури битта бўлган корхоналар рўйхати шакллантирилади. **(B)** 3. Айланмадан олинадиган солиқ ҳисоб-китоби 0601-сатр <8 **(B)** 3. Айланмадан олинадиган солиқ ҳисоб-китоби 050-сатр (E) 5. Ҳисобланган АОС суммаси (F)	F=E*A*B*(8-C)%		

1-расм. Юридик шахсларга хизмат кўрсатиш бошқармаси Айланмадан олинадиган солиқ тўловчиларга хизмат кўрсатиш бўлими томонидан тақдим этилган мезонларни кўриб чиқиш натижаси.[1]

[1] ДСҚнинг 2021 йил якунлари хисоботларидан магистрант томонидан мустақил фойдаланилган

Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаси қоидалари даромад олувчи томонидан солиқ агентига солиқ резидентлигини тасдиқловчи ҳужжат даромадни тўлаш санасидан кечиктирмай тақдим этилиши шарти билан қўлланилади.

Таклифлар.

Юқоридаги таҳлиллар ва изланишлардан келиб чиқиб, қуйидаги илмий таклиф ва амалий тавсиялар ишлаб чиқилди.

1. Фикримизча, солиқ назорати ва бошқарувида солиқ назоратини такомиллаштириш ва солиқ низоларини кўриб чиқиш жараёнларини АКТ ва автоматлаштириш воситаларини жорий этиш, шунингдек, солиқ органлари ходимларини малакасини ошириш орқали такомиллаштириш мақсадга мувофиқдеб ҳисоблаймиз. .

2.Шунингдек, солиқ назорати ва мониторингида тартибга солувчи тўсиқларни камайтириш ва экспортни янада рағбатлантириш мақсадга мувофиқдеб ҳисоблаймиз.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Қурбонов Мухиддин Абдуллаевич. (2023). ЎЗБЕКИСТОНДА ДАВЛАТ ХАРИДЛАРИ ТИЗИМИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ. World Scientific Research Journal, 16(1), 204–212. Retrieved from http://wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2719

2. Абдуллаевич ҚМ. Central European Management Journal. UZBEKISTAN REPUBLIC TO IMPROVE AGRICULTURAL FINANCING. 2022;30(3):1284-93.

3. Қурбонов Мухиддин Абдуллаевич. (2023). Камерал солиқ назорати, риск анализларни смарт теҳнологиялардан фойдаланилган ҳолда амалга оширишни такомиллаштириш . образование наука и инновационные идеи в мире, 13(7), 36–41. Retrieved from http://www.newjournal.org/index.php/01/article/view/2781

4. Курбонов, М. (2020). Зарубежный опыт эффективного использования финансовых ресурсов государственных целевых фондов. Экономика И Образование, 1(5), 163–166. извлечено от https://inlibrary.uz/index.php/economy_education/article/view/4823

5. Қличев Бахтиёр Пардаевич. (2023). ХЎЖАЛИК ЮРИТУВЧИ СУБЪЕКТЛАРДА ОПЕРАЦИОН ЦИКЛ ТАҲЛИЛИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ МАСАЛАЛАРИ . World Scientific Research Journal, 16(1), 196–203. Retrieved from http://wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2718

6. Қурбонов Мухиддин Абдуллаевич. (2023). ЖИНОИЙ ФАОЛИЯТИДАН ОЛИНГАН ДАРОМАДЛАРНИ ЛЕГАЛЛАШТИРИШГА ҚАРШИ КУРАШИШ УСУЛЛАРИНИ ЯНАДА ТАКОМИЛЛАШТИРИШ. World

Scientific Research Journal, 16(1), 213–221. Retrieved from http://wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2720

7. Чориев, И. (2020). Вопросы использования аналитических процедур на начальном этапе аудита. Экономика И Образование, 1(3), 107–111. извлечено от https://inlibrary.uz/index.php/economy_education/article/view/4405

8. Абдуллаева Севара Солижановна. КАЧЕСТВЕННЫЕ ВЕТЕРИНАРНЫЕ УСЛУГИ – ЗАЛОГ УЛУЧШЕНИЯ ПОРОДЫ СКОТА // Life Sciences and Agriculture. 2023. №1 (13). https://cyberleninka.ru/article/n/kachestvennye-veterinarnye-uslugi-zalog-uluchsheniya-porody-skota

9. Қличев Бахтиёр Пардаевич. (2023). ОПЕРАЦИОН ФАОЛИЯТ ТАҲЛИЛИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ МАСАЛАЛАРИ . World Scientific Research Journal, 12(2), 263–271. Retrieved from http://wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2557

10. Doni Tri Putra Yanto, Ravil Akhmadeev, Hassan Salman Hamad, Ahmed Hussien Radie Alawadi, Abror Bozarboyevich Abdullayev, Rosario Mireya Romero-Parra, Hadi Fooladi, Development and investigation of a pollutants emission reduction process from a coal-gasification power plant integrated with fuel cell and solar energy, International Journal of Low-Carbon Technologies, Volume 18, 2023, Pages 1120–1133, https://doi.org/10.1093/ijlct/ctad093

11. Абдуллаев, А. Б. (2017). СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ НАЛОГОВ И ОБЯЗАТЕЛЬНЫХ ПЛАТЕЖЕЙ СУБЪЕКТОВ МАЛОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА. In НАУЧНЫЕ ДОСТИЖЕНИЯ И ОТКРЫТИЯ СОВРЕМЕННОЙ МОЛОДЁЖИ: АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ И ИННОВАЦИИ (pp. 181-183).

12. Fayziev, F. (2023). THE ROLE OF LOCAL BUDGETS IN TAX POLICY. Modern Science and Research, 2(5), 1315–1319. Retrieved from https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/20713

13. M.S.Tulayev, B.P.Qlichev. Moliyaviy hisob. (Darslik). –T.: “Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi”, 2022, 510 b.

14. Рахимов, М., & Астанакулов, О. (2020). Бизнес-анализ: к новой карьере и новым возможностям. Экономика и инновационные технологии, (5), 220–229. Извлечено от https://inlibrary.uz/index.php/economics_and_innovative/article/view/11795

15. Qlichev Baxtiyor Pardayevich. (2023). Xo‘jalik yurituvchi subyektlarda ishlab chiqarishning maksimal hajmi tahlili. YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT, 5 (2023), 187–192.

16. Fayziev Farrukh Abdullahojaevich. (2022). PROSPECTS OF THE APPLICATION OF THE ISLAMIC FINANCIAL SYSTEM IN THE ACTIVITY OF

UZBEKISTAN BANKS. World Economics and Finance Bulletin, 15, 122-127. Retrieved from https://scholarexpress.net/index.php/wefb/article/view/1516

17. Klichev Bakhtiyor Pardayevich. (2022). ISSUES OF PRODUCT PRICING IN THE ANALYSIS OF OPERATIONAL. Пандемия шароитида иқтисодиёт, молия ва бошқарувда рақамли трансформация жараёнлари (IV ФОРУМ «ЭКОНОМИКА В МЕНЯЮЩЕМСЯ МИРЕ» 2022 май КАЗАНЬ-ТАШКЕНТ), Казань-Ташкент. https://doi.org/10.5281/zenodo.6641015

18. Abdullaev PhD, A., & Ochilov, O. (2021). Accounting and analysis of investments under active investment policy: necessity, purpose and objectives. International Finance and Accounting, 2021(2), 29.

19. Чориев, И. Х. (2017). ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ПЛАТЕЖНОЙ ДИСЦИПЛИНЫ ХОЗЯЙСТВУЮЩИХ СУБЪЕКТОВ. In НАУЧНЫЕ ДОСТИЖЕНИЯ И ОТКРЫТИЯ СОВРЕМЕННОЙ МОЛОДЁЖИ: АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ И ИННОВАЦИИ (pp. 175-177).

20. Pardayevich, K. B. (2023). Analysis of the Maximum Volume of Production in Cement Production Enterprises in Uzbekistan. *International Journal on Economics, Finance and Sustainable Development*, 5(6), 1-8. Retrieved from https://journals.researchparks.org/index.php/IJEFSD/article/view/4460

21. Рахимов М.Ю. Иқтисодиёт субъектлари молиявий ҳолатининг таҳлили.Ўқув қўлланма.-Т.: Иқтисод-Молия, 2015. 392 б.

22. Djamalov, K. N., & Abdullaev, A. B. (2021). Creation of a triad of effective measures in the company's tax risk management system. Asian Journal of Research in Business Economics and Management, 11(11), 74-79.

23. Abdullayev Abror Bozarboyevich. (2022). IMPROVING INCOME TAX ANALYSIS METHODOLOGY IN BUSINESS ENTITIES. International Journal of Economic Perspectives, 16(10), 61–67. Retrieved from https://ijeponline.com/index.php/journal/article/view/61

24. Абдуллаева Севара Солижановна. (2023). “MILKSERVICE” – СУТ ИШЛАБ ЧИҚАРУВЧИ ДЕҲҚОН ХЎЖАЛИКЛАРИНИНГ ИННОВАЦИОН ҲАМКОРИ . World Scientific Research Journal, 16 (1), 178–186. Retrieved from http://wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2716

25. Yusupova F., Abdullaeva S. Prospects for the Development of Dairy Farming of Dekhkan Farms in Uzbekistan // Бюллетень науки и практики. 2022. Т. 8. №8. С. 88-96. https://doi.org/10.33619/2414-2948/81/14